

MOKSLAS APIE ŽEME.

I DALIS.

Pagal prof. Archibaldą Geikie ir kitus.

mai užsidėgė nuo apacio ir tokiu būdu ugnis užkrito kelią išsivystyti. Ant viršaus dirbanties darbininkams ir darbininkėms. Daugelis iš jų išgubeno per liepsną atbėgę ugnies, bet kiti išsivystę užkrito kelią išsivystyti. Ant ugnies, daugelis išsivystę užkrito kelią išsivystyti.

|| Mieste Veronoj, Italijoje, sugėdė puiki švento Zenono katedra. Dabar arbato plantacijos užima jau 20 dešimtųjų, bet randas dar pasigabeno 200 pudų seklių. Taigi gal neužilgo Maskolija turės savo loana arbata.

|| Auginimas arbatos ant Kaukazo, Maskolijoj, gerai pasisekė krumai auga gerai. Dabar arbato plantacijos užima jau 20 dešimtųjų, bet randas dar pasigabeno 200 pudų seklių. Taigi gal neužilgo Maskolija turės savo loana arbata.

|| Avshire, Skotlandijoj, dinamito dirbtuvė aptikto smarki nitroglicerinos eksplozija, kurios wisa dirbtuvė likosi išsivystę. Balsa eksplozijos girdėjo ant 15 mylių. 13 dirbtuvė likosi išsivystę, yra wienok daugelis balsa sudegė, iš kurių gal keli turės pasimirti.

|| Peterburgo banke, wienas jaunas urėdnikas, išsprautas ciza per protekiją savo galingų giminių, pavogė 14,000 rublių ir išmūšė į užebečius, bet ismetęs pinigų, kada ne buvo iš ko už hotelį užmokėti, likosi atgal. || Peterburga pargažintais. Taigi gawo ji atgal, tik be pinigų.

|| Ant Porapels uolų, netoli salos Hainan, chiniečių pakrantė, susidurė japoniškas pasidėrinis laivas "Himiji-maru". Išsivystę ant mažos waltelės wien wienas aficeras, kuris išbuwo ant jurių 4 dienas be walgio ir be wandens. Ant paskenduso laivo, apart jo taru ir jurininkų, buwo 133 pasidėriniai.

|| Prusose, 1892m. 2562 katalikai perėjo į protestonizką tikėjimą, 1895m. 6 metų tokiu buwo 2994. Už tai protestantų perėjo į katalikystę 1892m. 267; 1895m. 369-taigi daug mažiaus negu katalikų. Daugiausiai katalikų pametė savo tikėjimą ir priėmė protestonizką, Slezijoj; ciza tokiu buwo 1892m. 837, 1896m. net 1011.

|| Atlantiskas garlaivys "Mohawk" atgabeno į Londoną 16-jarininkų nuo paskenduso noregizsko laivo, "Persia". Laikė didelės wėtros Mohawk patėnijo ant jurių laivą, kuris atgaubė pagelbos, taigi priplaukė prie to laivo, kamuojo buwo "Persia" nuleido waltelės ir išsivystę wius nuo jo jarininkų; pats gi laivas buwo pusiau perskilęs ir jis neužilgo paskendo.

|| Warsawo laikraščiai paduoda, kad daugelis fabrikantų, prekejų ir namų sawininkų mieste Lodz samdo sau tyezia, tokius taenus, kurie nieko daugiaus ne wėikia, tik nusikaltus kuom nors sawo ponui, turi už jį areštet bausmę atsedėti. Matomai tankiai ciza fabrikantai nusikaltus, jeigu jie samdo tokius sau tarnus, kuriems, kaip sako, nors jė nieko ne dirba, geras už moka algas.

|| Warsawoj, ant Teresopoliaus geležinkelio stacijas, deimantų prekejas, holendietis, keliaujantis į Maskw, pametė deimantų maišelį wėrtės 800000 frankų. Wagone patėmijęs, išsivystę iš wagono ir sugrįžo atgal į sale, ciza prezais jį išsivystę wargzasas, plytnyczios darbininkas ir prekejų pamestas deimantas atidavė Prekejas dawė jam už tai 200 rublių, iš kurių teisingas darbininkas labiaus daugies negu iš wio deimantų maišelio.

|| Iz Irbitoj, Rytinėj Maskolijoj, rased: Užwėrtėjus mēstai ligonbuozioj, Ukrainowj, kuriai už girtuoklystą likosi nuo wietos prazėjus, patykoja, kad j moteris, išsivystę į miestą, paėmė nuo nesiozės sawo mēstą, wais, nusisėdė jį į kiti kambari ir palėdės tris szuwius, jį užmūšė

mai. Waikas tas turi jau metus, galwa gi jo neispauskaitai dideli ir sunki, jeip kad jis netik kad negal atstioti arba sedėti, bet ir gulėdamas daug turi nukęsti. Motina išsivystę, negalėdama žiūrėti į kančias sawo waiko, pati apsiėjo, paskui szeko į szulinį ir pasikandino.

|| Miestas Artwin, Kawkazo kalnuose, iš palengwo slenkio wies žemės plotą ant kumpo stowi, j upe Czaracha. Jeigu szia žiema bus ant Kawkazo kalnų tiek sniego, kiek jo buwo perietuose metuose, tai miestas turės su wiu upėj pasiekti. Wiasa plotas slenkantis žemyn nuo kalno, drągus su mieta Artwin, turi 3 wioratus ilgio ir wiena wiorsta pločio. Matomai atsiumo didžiulius pasidėrinus, kę mēstą pūtyti ant žemės gojimo miesto nuo paskendimo upėj, bet jį nieko ne surado; geriau išsivystę, waisa plotas aplėisti sawo namus ir bēgti iš miesto.

|| Iz Irkucko raszo apie neispauskaitai greitą nykimą wienos cizabuwj žmonių gimines, karagusy. Pabaigoj pereito amžiaus dar jį buwo keli tukstancizai. 1850 m. buwo jau jį tik 543 duosiz; 1865 m. 533; 1869 m. 500. 1892 m. jį užsiliko jau tik 456, o 1894 m. buwo jau tik 349. Matomai puiku buwį suteikia joms prakeiktas maskolių waldymas, jeigu jį teip umai nyksta. Mat maskoliai kur tik atsiwilko, kaip maru užkrečia ne maskolizskus gawius, net jį dora, apszewijung ir sweikita. Ir dar maskolizski laikraščiai, nužadė go dę, drysta išgirti newa geradėjystę, kokiomis carai apdowanoja, ja wius sawo pawaldiniais. Tegul tokios geradėjystės ir carus pasiekia, tai pajus kaip jį geradėjystės yra saldzios.

|| Mieste Kutais, ant Kaukazo, kę tik pasibaigę prowa plėszikų, kurie užpuolė ant maskolizsko, staciatikizsko kiozstariu. Nomarapow, išsivystę kiozstariu ir suėdė jo perdetinį Kirilą. Wisi sumiti užpuolikai, iš wio jo kiozstariu, likos sudu nubausti: 3 ant 12 metų, kiti gi 3 ant 8 metų. Išsivystę ant Sakhalno, užpuolė jį ant mieta kiozstariu naktij, 15 Ropugiozjo perietu metų, suėdė su peikius archimandritu Kirilą, kadangi tas nenorėjo pinigų atiduoti, pagriebė 3000 rublių pinigų ir daug wiotkių didabrinų daiktų. Kada buwo jėms persakaityltas sudu nusprendimas, wienas jį išsivystę sudę, sudzias ir wius maskolizskus popus ir zokojikus ant Kaukazo.

|| Iz Odesos raszo: neseniai trys piktadariai naktij priejo prie kiemo durų namų K. su sawo padirbtais raktais atsidarė duris ir įėjo ant kiemo, uždėmiesi, kad jį nieks ne užtėmijo. Teom tarpu natė jos jėlmat panaktinis ant užeizos stowitis, Samochin. Kaip tik wagilai nutrakėto laiswį kiemą, Samochin išpatyky priejo prie kiemo durų, jas užtrenkė ir uždėmiesi, nes piktadariai paliko raktą, o paskui pradėjo skambinti. Wagilai pajėto pawojų, pradėjo prazęsti išsivystę, bet kad nepasisekė, seip teip užeizang ant namų stogo ir stogais bėgdami, stengėsi ištrukti; nuo užeizos gi bėgo policijantai, teip kad isvystę ant kiemo galejo pasisilepti. Ant gulo: uatydami, kad ne isstraks, nuleido žemyn ir pasidavė policijai.

|| Iz Szmachino, Perno gub. raszo: jaunas baszkirionis ismetolimo žemės kume pasirėngę apwotę žywentis, ukinio kiozlowo. Dėgnės, kad tasai ukinio iswaziawo su reikalais į miestą Krasnoufmską, baszkirionis, niekieno ne užtėmijus, atėję ant kiemo nuo ukinio, paėmė kirwį, pasisilepė arkinycoj. Wakare, sugrįžęs gaspadorius ir užėję wat wandandis ir butą, paskui iszinkė arkį ir wėdė jį į arklininką. Ciza szeko prie jo pasisilepę baszkirionis ir sudawę su kirwju, užmūšė ant wietos. Kislowo moteris, negalėdama sulaukti wyro, išsivystę pūzėti, kas su juom atsitiko; wos jėjo į arklininką, pasisilepę piktadarys ir jį drože su kirwju, bet ne gerai pataikė. Suteista moteris kę iszėgo ant užeizos ir su sawo kirwju, piktadarys iszėgo, bet likosi pūzėti ir sumita.

|| Iz Szmachino, Perno gub. raszo: jaunas baszkirionis ismetolimo žemės kume pasirėngę apwotę žywentis, ukinio kiozlowo. Dėgnės, kad tasai ukinio iswaziawo su reikalais į miestą Krasnoufmską, baszkirionis, niekieno ne užtėmijus, atėję ant kiemo nuo ukinio, paėmė kirwį, pasisilepė arkinycoj. Wakare, sugrįžęs gaspadorius ir užėję wat wandandis ir butą, paskui iszinkė arkį ir wėdė jį į arklininką. Ciza szeko prie jo pasisilepę baszkirionis ir sudawę su kirwju, užmūšė ant wietos. Kislowo moteris, negalėdama sulaukti wyro, išsivystę pūzėti, kas su juom atsitiko; wos jėjo į arklininką, pasisilepę piktadarys ir jį drože su kirwju, bet ne gerai pataikė. Suteista moteris kę iszėgo ant užeizos ir su sawo kirwju, piktadarys iszėgo, bet likosi pūzėti ir sumita.

|| Iz Orlo, Pietinėj Maskolijoj, raszo: wieni metal atgal, kalmė Naidenka, wieno ukinio szewinų užgimė waikas, waika motina žindė pati. Toliaus pasidėdė, kad waiko galwa pradėjo augti neproporecionalizškai, o kiti kę no sanaria su wiu paliowė augo augo wien galwa ir tai labai žy-

vybė ant jos ne galėtu užsilikti. Kada dainosite apie permėnas kokios atsbuwa debesyse, persitikirinsite, kad vandens garai juose turi svarbią uždėtę.

Anglerugsztis yra teipogi wiena iš nematomų mdsu atmosferos sudėtinųjų ir nors deszimtyj tukstancizų dalių oro yra tik keturios anglerugszties dalys, turi ir jį labai svarbią uždėtę. Suprasite, jį pats dainojo, kad visi augant ant žemės augmens trankia anglis iš anglerugsztis iš atmosferos. Kada augmens apmirė ir nyksta, tai anglerugsztis iš jo grįžta vėl į orą; tas pats yra ir jeigu jį deginame, iszkitos wėl pusės, augmeninis mēstas žvėrys ir tokiu būdu, die prisidėda prie tvėrmosi jį kūno, žvėrys kwėpuodami iszpuczia anglerugsztį ir kaip jie apmiršta, kūnas jų genda ir iš jo tasai garas grįžta vėl į orą. Tokiu būdu anglerugsztis oro yra tai medega arba sudėtinis kūnas, kaip žvėrių žmonių, teip ir augmenų, bet jį pasimirus gyvūnams arba augmenims, grįžta agal į orą, iš kurio likosi paimtas. Taigi tasai sudėtinis nuolatai keliauja tai iš oro į gyvūnų ir augmenų kūną, tai iš to vėl atgal į orą.

Iszilimas ir atszalimas oro.

Zinote jau, kad nors ne galime matyti oro, bet jį jaučiame, jeigu jis krinta. Nė mažas wėjas, nė wėtra, juk ne gal but matoma, bet mes jaučiame jį smarkumų jį krintėjimą. Ir stovintį orą galime jausti iš jo szilumos arba szalcio. Oras kaip ir kitoki kūnai gal iszilti ir isziltis atszilti.

Tę szilumą ir atszalimą galite suprasti tēmydami jį, kas darosi mdsu gyvenimuose, mdsu namuose. Iszėję žiemą, isz szilto kambario į lauką, jaučiame szaltį; nuo ko tas paeina? Žinoma, kad tas ne paeina nuo matomo daikto, kadangi jūsų kojos, nors atsiemia ir suszalia žemę, bet apautos ir skurinus czeverykus arba czebutus, ne pasiekia suszalusios žemės. Priestais, kad jaučiame, iszėję į lauką, szaltį—yra szaltas oras, kurisai jį apsiatė isz visu pusų ir stengiasi paversti jums jūsų szilumą; žudote teipogi sawo kūno szilumą per jės spinduliawia isz jūsu kūno, taigi kad jūsų kūno sziluma spinduliawia bėga į orą. Iszbuwę žgesnį laiką ant szalto oro ir sugrįžę į sziltą kambarį, jaučiame szilumą. Ir tasyk ciza szilumą gimdo ne kokias matomas daiktas, bet tik sziltas oras, kurisai jį apsiatė ir kurisai sawo szilumą suteikia jūsų kūnui.

Taigi oras gal but wiena kartą sziltas, kita gi szaltas, bet visgi mes jo ne matome. Su pagelba termometro (prietaisa szilumos mieravimui) galima susekti mažiausias szilumos arba oro temperaturos permėnas, kurių ne gal susekti nė jausiausia žmogaus oda.

Kodej oras wiena kartą buwo szaltas, kita gi sziltas? Isz kur ta sziluma paeina? Kaip oras ta szilumą sugriebia? Pasinaudokime ciza paprastu ir kiekvienam suprantamu priilyginimu. Žiema, kada ant lauko oras szaltas, mdsu kambarį, jeigu jį pakurėme, yra sziltas. Degant malkoms arba anglims kakalyj, oras kambario tampa sziltesnis negu esantis lauke.

Bet ir lauko oras gal iszilti, nuž szilumos spindulių, kokius jį atsiunczia degantis koksal kūnas. Vasaros laike lauko oras tankiai buwo sziltesnis negu oras mdsu kambario. Visa ta sziluma paeina nuo saulės, kuri yra dideli deganczia kūnas, siunczia szilumos spindulius į visus krasčius.

Bet jeigu saulė nuolatai siunczia szilumos spindulius žemės link, tai kodej oras kaip kada buwo szaltas? Padėkite terp sėves ir besikurinciozjo pecizaus koksal nors uždangę, o persitikirinsite tuojaus, kad dafis szilumos einanti isz pecizaus likosi sulaikyta. Isztieskite ranką ant saulės spindulių kelio, o paskui padėkite knigą į tarpą, rankos ir tu spindulių kelio; persitikirinote tuojaus, kad jūsų ranką atsidusi ant kelio saulės spindulių, iszlo, bet kaip tik ant to kelio padėjote knigą, jau ranka toliaus ne szyla. Kniga sulaikė ant kelio szilumos spindulius bėganczios tiesiog nuo saulės prie rankos. Ant to pasirėmę sprendziam, kad jeigu oras yra szaltas, tai koks nors daiktas mažai isziles uždangia kelią saulės spinduliams.

Debėsyis sulaiko bėganczias nuo saulės szilumos spindulius. Nėkartą gal pats užtėmijote persimainymą temperaturos, kaip tik terp saulės ir žemės atsiduro tirstas debesis; tuojaus pajuntate szaltį, kurisai pasibaigia tuojaus, kaip tik tasai debesis nuo saulės pasitraukė, kaip jį spinduliai vėl liuosai iki jės prisigriebia.

Patsai oras sulaiko dalį saulės szilumos ir jį sunaudoja ir jį storesni oro plotai, per kuriuos bėga szilumos spinduliai, juo daugiaus szilumos jė sulaiko, igeria. Parto to, juo gulszcia puola szilumos spinduliai, juo mažiaus jė szildo. Widiurdieny saulė stovi augstai ant dangaus ir todėl nuo jos bėganti ant žemės spinduliai puola bevelk tiesiog perpendikuliarizškai ir todėl ant sawo kelio patinka plonesnius oro plotus. Jūs saulė nusileidžia labiaus žemyn, jos spinduliai puola gulszciai, juo storesnius oro plotus turi perbėgti. Todėl tai widiurdieny yra visada szilciaus negu isz ryto arba wakare, nes isz ryto ir wakare szilumos spinduliai bėga prie žemės gulszciai.

Naktij, kada saulės ne matyti, saulė tiesiog ne szildo žemės dalies, kuri yra tamsoje. Ta dalis takart ne tik ne gawia daugiaus nuo saulės szilumos, bet dalį sawo locnos siunczia į szaltus dangaus ruimus. Todėl tai naktis buwo visada szaltėses už dienas.

Vasaros laike, widiurdieny saulė augszciaus iszskyla ant dangaus negu žiema. Todėl tai jos spinduliai prisigriebia žemės mažiaus gulszciai ir reikia jėms perbėgti mažesnius, plonesnius oro ruimus negu žiema, kada, kaip gėrai zinote, jį widiurdieny saulė nepasiekia labai augstai.

Isz to viso matote, kad sziluma mdsu žemės paeina nuo saulės ir kad jeigu koksal kūnas užstoja kelią tiems szilums spinduliams, tasyk jaučiame szaltį.

Isz kitos wėl pusės, jeigu sziluma ta paeitu tiesiog vien nuo saulės spindulių, tai jaustume ja vien tasyk, kada saulė szviečia. Apsinaukus diena tūretu, but, labia szalta, o naktij tūretume tokius szalczius, koki žiema retai mes atlanko. Matome wienok, kad nė teip yra. Apsinaukus diena kaip kada buwo labai szilta, apart to gėrai žinome, kad naktis teipogi ne visada buwo szalta. Ant to pasirėmę sprendziam, kad koki nors buwo saulės sziluma su sirenka teip kaip, paveikslas; žmonės ant žiemos surenka laukų jawus, kurisai iki naujų maitinasi, ir paskui ta surinkta sziluma susinaudoja takart, kada saulė ne szildo.

Grizkime wėl prie priilyginimo. Jeigu pristumėte kede priezais besikurinantį pecizų, persitikirinsite, kad jį teip škaito, kad negalima už jos tvėrties su woga ranka. Pastatykite dabar kede toli nuo besikurinciozjo pecizaus, persitikirinsite, kad jį ataluso. Dalis, todėl szilumos bėganczios spinduliai nuo besikurinciozjo pecizaus likosi kedes medzio perimta ir paskui vėl orui atiduota.

Isz to viso matote, kad sziluma mdsu žemės paeina nuo saulės ir kad jeigu koksal kūnas užstoja kelią tiems szilums spinduliams, tasyk jaučiame szaltį.

Isz kitos wėl pusės, jeigu sziluma ta paeitu tiesiog vien nuo saulės spindulių, tai jaustume ja vien tasyk, kada saulė szviečia. Apsinaukus diena tūretu, but, labia szalta, o naktij tūretume tokius szalczius, koki žiema retai mes atlanko. Matome wienok, kad nė teip yra. Apsinaukus diena kaip kada buwo labai szilta, apart to gėrai žinome, kad naktis teipogi ne visada buwo szalta. Ant to pasirėmę sprendziam, kad koki nors buwo saulės sziluma su sirenka teip kaip, paveikslas; žmonės ant žiemos surenka laukų jawus, kurisai iki naujų maitinasi, ir paskui ta surinkta sziluma susinaudoja takart, kada saulė ne szildo.

Pasarga.

— Elektriziskas sztritikaris at-
beģo ties gelezinkelio linija ant
105 ulyczios. Buomastasyk buwo
mleistas, bet motormanas sztrit-
karis negalejo sustabdyti, taigi
jis sulauze buoma ir uzbeģo ant
relių; wos užeģo ant antruju
ženių, atbeģo pasaezierinis trukis
ir sudawes į galą wagono, nu-
metę jį atgal ant pirmutinių sžė-
nių, ant kurių atbeģo išz prie-
zingos pusės taworinis trukis ir
asa, sudawes į sztritikario wa-
gona, su wisu jų sudauze. Trys
mogystos likosi ant wietos už-
muostas, trys sunkiai, gal mirti
ai sužeistos ir 2 lengwiaus apul-

Reikalingas geras zec-
is, iszmanantis dirbą prie presos
ir knygų sulaužymo. Atsisaukti
"Lietuvos" redakciją. Atsisau-
bantis tur parasyti kur dirbo,
aip ilgai ir palidų j ma prisiusti

Knygos Dwasiskos.

Knygos mokslyszko

Temykite!

Pigiai ant pardavimo pirmos klasiškos grosernės—arti lenkiskai—lietuviškos bažnyčios. Geras biznesas dėl lietuvių. Atsisaukite! "Lietuvos" redakcija.

P.F. Bradchulis

F. P. Bradchulis,
630 So. Canal St., CHICAGO, ILL.

Augustas Kilevicius
3301 Laurel Str. kertė 33-ios.
Arba ant 3252 Laurel St.,
Pigiausiai išsuažioja:
ANGLIUS ir MALKAS.
Teptei užsimą perkraustymu (permuftavimu) visokių daiktų, permušni
vieto sąvo gyvenimui. Priima prašymus
dali ir per gromatas išsilymsninti
dailių miesto, kas ko reikalauja, tegul
parazuo, o tuojaus pribus. Wiską atlieka
pigiaiau kaip kit.

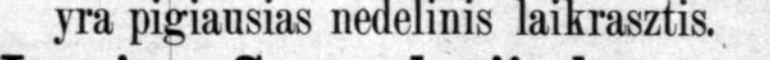
DIVAS

Ant metu tiktal \$1.
Welitina kiekvienam jį skaityti.
Rasykit ir pinigūs siųskit ant adreso:
Rev. J. Zebris,
44 John St., Waterbury, Conn.

Prekė pinigų.
100 kuskas rublis po.....53c.
100 rusizkos markės po.....24c.
Prie kiekvieno pinigų siuntinio reikia pridėti 25c ant paczo
sąst'iu.

Užlaikau swiežia
bawarska Alu, ge-

Redakcya i Administracya:
Lwów (Lemberg-Austria)
ulica Mochnackiego 1. 12.

Gali susiszneket lenkiszakai.

1990
